

DECIZIE

22 noiembrie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul – Valeriu Doagă
Judecătorii – Tamara Chișca-Doneva, Iurie Bejenaru
Svetlana Filincova, Mariana Pitic

examinând recursurile declarate de Valentin Cucuș și reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița, împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017,

adoptată în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Valentin Cucuș împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii executorul judecătoresc Oleg Ungureanu și executorul judecătoresc Anatolie Chiosa cu privire la constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului material și moral,

c o n s t a ț ă

La 09 martie 2015, Valentin Cucuș a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului material și moral.

În motivarea acțiunii menționează că, începând cu 16 septembrie 1991 a activat în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 s-a admis acțiunea înaintată de Valentin Cucuș și s-a obligat Consiliul municipal Chișinău să-l asigure cu spațiu locativ, conform normelor stabilite de legislația în vigoare.

Relevă că, la 26 mai 2008, în baza documentului executoriu nominalizat a fost intentată procedura executorie, însă, până la depunerea cererii de chemare în judecată nu a fost încetată, iar hotărârea judecătorească fiind neexecutată mai mult de 7 ani, debitorul comunicându-i că este în imposibilitate de a executa hotărârea judecătorească, întrucât nu dispune de spațiu locativ liber.

Solicită admiterea acțiunii; constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 privind acordarea de către Consiliul municipal Chișinău reclamantului Valentin Cucuș și membrii familiei acestuia a spațiului locativ conform normelor stabilite de legislația în vigoare; încasarea de la Ministerul Justiției în beneficiul lui Valentin Cucuș a sumei de 200 000 de lei cu titlul de reparare a prejudiciu moral; compensarea din contul Ministerului Justiției în beneficiul lui Valentin Cucuș a cheltuielilor de judecată suportate.

Prin cerere de concretizare a pretențiilor din 18 iunie 2015 (f.d. 71-72, 105, 113-119 vol. I) solicită admiterea acțiunii, constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 privind acordarea de către Consiliul municipal Chișinău reclamantului Valentin Cucuș și membrilor familiei acestuia a spațiului locativ conform normelor stabilite de legislația în vigoare; încasarea de la Ministerul Justiției în beneficiul lui Valentin Cucuș a sumei de 322 773 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului material, a sumei de 200 000 de lei cu titlul de reparare a prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de asistență juridică în mărime de 3 000 de lei.

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015 (f.d.120, 123-130 vol. I) s-a admis parțial acțiunea; s-a constatat încălcarea art. 6 CEDO urmare a neexecutării hotărârii judecătorești definitive a Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008; s-a încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul reclamantului Valentin Cucuș prejudiciul material în sumă de 17 200 de euro sau echivalentul acestei sume la momentul executării hotărârii și suma de 10 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral, cauzat prin neexecutarea în termen rezonabil al hotărârii judecătorești din 07 februarie 2008; și s-a încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul reclamantului Valentin Cucuș cheltuielile de judecată în sumă de 3 000 de lei; în rest cerințele s-au respins ca fiind neîntemeiate.

În susținerea soluției adoptate, prima instanță a reținut că, prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 s-a obligat Consiliul municipal Chișinău să-i acorde reclamantului Valentin Cucuș spațiu locativ, însă, devenind irevocabilă și executorie, reclamantul nu a putut obține executarea acestei hotărâri în termen de mai bine de 7 ani, circumstanță care constituie o ingerință la respectarea bunurilor sale, așa cum este prevăzut în art.1 Protocol nr.1 din Convenției.

Astfel, neexecutarea fără motive a hotărârii Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 nu poate fi invocată reclamantului, ci Primăriei municipiului Chișinău și organelor de executare ale statului.

Subsecvent, prima instanță a conchis ca fiind parțial întemeiate pretențiile reclamantului privind repararea prejudiciului material cauzat prin neexecutarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, în limita sumei de 17 200 de euro sau echivalentul în valută națională la momentul executării, or acest prejudiciu se exprimă în plata chiriei spațiului locativ a câte 200 de euro lunar pentru perioada: aprilie 2008 – iunie 2015.

Sucesiv, instanța inferioară a apreciat că neexecutarea hotărârii judecătorești irevocabile are importanță deosebită pentru reclamant, deoarece neasigurarea familiei sale cu spațiu locativ îi cauzează suferințe morale. Însă, suma solicitată de acesta, în raport cu circumstanțele cauzei, constituie o sumă excesivă și nu este rezonabilă, motiv pentru care instanța a considerat suma de 10 000 de lei ca fiind proporțională suferințelor cauzate acestuia.

Totodată, având în vedere că a conchis temeinicia parțială a acțiunii, instanța inferioară a considerat necesar, prin prisma dispozițiilor art. 94 și 96 din Codul de procedură civilă, de a compensa din contul bugetul de stat în beneficiul reclamantului cheltuielile de asistentă juridică în sumă de 3 000 de lei, care sunt confirmate prin bonul de plată anexat la materialele cauzei.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2016 (f.d. 195, 196-205 vol. I) s-a respins apelul declarat de Ministerul Justiției; s-a admis apelul declarat de

Valentin Cucos și s-a modificat hotărârea Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015 în partea încasării prejudiciului moral și s-a majorat prejudiciul moral încasat de la 10 000 de lei la 50 000 de lei; în rest hotărârea primei instanțe s-a menținut; și s-a încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor pentru Valentin Cucos suma de 2 600 de euro în monedă națională conform cursului valutar la data executării deciziei, ca compensare a cheltuielilor pentru închirierea spațiului locativ după emiterea hotărârii în primă instanță.

În susținerea soluției pronunțate, instanța de apel reținut ca fiind incorectă concluzia primei instanțe cu privire la încasarea din bugetul de stat în beneficiul reclamantului suma de 10 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral. Or, hotărârea judecătorească din 07 februarie 2008, irevocabilă de la 29 octombrie 2008, nu a fost executată până la pronunțarea hotărârii în prezenta pricină la 02 noiembrie 2015, perioadă mai mare de 84 de luni.

Astfel, instanța de apel a considerat oportun de a majora cuantumul prejudiciului moral până la 50 000 de lei, această sumă fiind una proporționată caracterului și gravității suferințelor psihice cauzate lui Valentin Cucos și fiind proporțională sumelor acordate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauze similare.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 26 aprilie 2017 (f.d. 28-37 vol. II) s-a admis recursul declarat de Ministerul Justiției; s-a casat decizia Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2016; s-a trimis la rejudecare în apel la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, cauza civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Cucos Valentin împotriva Ministerului Justiției privind constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului cauzat.

În susținerea soluției pronunțate, instanța de recurs a reținut că, dreptul reclamantului Valentin Cucos la o locuință socială a apărut ca urmare a aplicării prevederilor art. 35 din Legea nr. 416 din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție, care a fost exclus prin Legea nr. 90 din 04 decembrie 2009. Mai mult decât atât, Legea nr. 416 din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție a fost abrogată prin Legea nr. 320 din 27 decembrie 2012, în vigoare de la 05 martie 2013. Astfel, conform art. 63 din Legea nr. 320 din 27 decembrie 2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului, poliția își creează fondul locativ de serviciu în modul stabilit de Guvern.

În acest sens, s-a conchis că legea în partea ce ține de asigurarea polițiștilor cu spațiu locativ a fost modificată în timp. Respectiv, până la 04 decembrie 2009, Valentin Cucos deținea acest drept, iar în perioada de la 04 decembrie 2009 până la 05 martie 2013 legea nu garanta polițiștilor dreptul la spațiu locativ, iar începând cu 05 martie 2013 legea oferă acest drept în anumite condiții. Or, prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 a fost expres prevăzut că spațiul locativ urmează să fie acordat conform normelor stabilite de legislația în vigoare.

Succesiv, instanța de recurs a remarcat că, la stabilirea prejudiciului material cauzat prin neexecutarea hotărârii, instanțele de fond nu au ținut cont de normele legale, care prevedeau acest drept la diferite perioade de timp, or, potrivit scrisorii nr.10/808 din 16 mai 2016 a Ministerului Afacerilor Interne, raporturile de serviciu ale lui Valentin Cucos cu Ministerul Afacerilor Interne au încetat prin ordinul nr.179ef din 25 noiembrie 2014. Prin urmare, din 25 noiembrie 2014, statul nu are nici o obligație legală de a-l asigura pe Valentin Cucos cu spațiu locativ.

Totodată, la stabilirea cuantumului prejudiciului material, instanțele de judecată nu au ținut cont de faptul că în perioada activității în cadrul subdiviziunilor

Ministerului Afacerilor Interne, Valentin Cucuș a beneficiat de compensarea cheltuielilor de închiriere a spațiului locativ în sumă de 10 200 de lei pentru perioada de 01 ianuarie 2008 – 31 decembrie 2008 și în sumă de 14 096,76 de lei pentru perioada 01 ianuarie 2009 – 31 decembrie 2009.

Subsecvent, instanța de recurs a relevat că instanțele ierarhic inferioare nu au stabilit, dacă Valentin Cucuș și/sau soția acestuia au deținut în proprietate spațiu locativ în perioada 07 februarie 2008 – 25 noiembrie 2014.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017 (f.d.56, 57-69 vol. II) s-au respins apelurile declarate de Valentin Cucuș și Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015.

La 02 aprilie 2017, Valentin Cucuș a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017 și hotărârii Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015, solicitând admiterea recursului, casarea parțială a deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe în partea ce ține de acordarea despăgubirii morale în mărime de 10 000 de lei, cu pronunțarea în această parte a unei hotărâri noi în sensul majorării despăgubirii morale până la 200 000 de lei, iar în rest menținerea deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017 și hotărârii Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015 (f.d. 74-80 vol. II).

În motivarea recursului a reiterat motivele de fapt ale cauzei și a invocat că nu este de acord cu soluția instanțelor inferioare în partea acordării sumei de 10 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral, deoarece aceasta este disproporționată și derizorie în raport cu compensațiile acordate pe cauze similare și nefiind de natură să restabilească echitatea socială și să compenseze suferințele cauzate prin neexecutarea hotărârii judecătorești timp de mai mult de opt ani.

La 28 august 2017, reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița a declarat recurs împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017, solicitând admiterea recursului; casarea deciziei recurate și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri în sensul respingerii acțiunii (f.d. 82-89 vol. II).

În motivarea recursului a reiterat motivele de fapt ale cauzei și a invocat că, la rejudecarea cauzei, instanța de apel a ignorat cu înverșunare și inexplicabil să verifice legalitatea și temeinicia hotărârii Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015 prin prisma circumstanțelor constatate în decizia Curții Supreme de Justiție din 26 aprilie 2017.

La acest capitol, relevă că, deși Valentin Cucuș a beneficiat pe parcursul anilor 2008-2009 de compensații pentru închirierea spațiului locativ, instanțele de fond au încasat în mod repetat în beneficiul acestuia prejudiciul material pentru această perioadă, ca compensație pentru închirierea spațiului locativ.

Consideră că, instanțele inferioare eronat au admis ca probă recipisele prezentate de către Valentin Cucuș întru justificarea prejudiciului material suportat. Or, acestea nu conțin informații cu privire la perioada pentru care sunt achitate.

Mai mult decât atât, nu a fost elucidat faptul dacă dispune sau nu Valentin Cucuș de spațiu locativ.

Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 26 octombrie 2017 (f.d. 96), recursurile declarate de Valentin Cucuș și reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017 s-au considerat admisibile.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursurile declarate de Valentin Cucos și de reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița urmează a fi admise, cu casarea deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre judecare în instanța de apel, în alt complet de judecată, pentru următoarele motive.

Potrivit art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Articolul 444 din Codul de procedură civilă consemnează că, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre judecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO) a cerut *inter alia* Statului să instituie la nivel național un mecanism pentru remedierea persoanelor afectate de neexecutarea hotărârilor judecătorești privind acordarea spațiului locativ.

În acest scop, a fost adoptată Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

Articolul 2 din Legea nominalizată prescrie în alineatul (1) și (2) că, orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare, în condițiile stabilite de prezenta lege și de legislația procesuală civilă. Repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se face doar în măsura în care încălcarea a avut loc din cauze ce nu pot fi imputate exclusiv persoanei care a depus cererea de reparare a prejudiciului.

Sarcina nemijlocită de aplicare a prevederilor dispozițiilor legii enunțate prin stabilirea mărimii reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea drepturilor susmenționate le revine instanțelor de judecată în fiecare caz individual.

Materialele cauzei dedusă judecății atestă că, prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 (f.d. 5-6 recto-verso vol. I), menținută prin decizia Curții Supreme de Justiție din 29 octombrie 2008 (f.d. 11-12 recto-verso vol. I) s-a admis acțiunea înaintată de Valentin Cucos și s-a obligat Consiliul municipal Chișinău să-l asigure pe Valentin Cucos cu spațiu locativ, conform normelor stabilite de legislația în vigoare.

Prin încheierea executorului judecătoresc Victoria Eremia nr. 12-865/08 din 26 mai 2008, s-a primit spre executare documentul executoriu nr. 3-1113/08 emis de Curtea de Apel Chișinău la 07 februarie 2008 cu privire la obligarea Consiliului municipal Chișinău să-l asigure pe Valentin Cucos cu spațiu locativ, conform

normelor stabilite de legislația în vigoare și s-a obligat Consiliul municipal Chișinău să execute documentul executoriu în termen de 15 zile (f.d. 9 vol. I).

Succesiv, prin comunicatul-informativ nr. 08-5988 din 09 noiembrie 2011, Consiliul municipal Chișinău a informat executorul judecătoresc că, prin decizia Consiliului municipal Chișinău nr.12/28 din 27 noiembrie 2009 s-a constituit Comisia de lucru pentru examinarea dosarelor persoanelor social vulnerabile, care au nevoie de îmbunătățirea condițiilor locative cu selectarea beneficiarilor de locuințe social locative situat pe str. Liviu Deleanu, 9/2 și respectiv Comisia urmează să decidă asupra faptului repartizării apartamentelor din imobilul respectiv (f.d.15 vol.I).

Ulterior, prin scrisoarea nr. 026-12-874/08 din 31 octombrie 2011 (f.d. 19) executorul judecătoresc Oleg Ungureanu a solicitat Primarului general al municipiului Chișinău întreprinderea necondiționată a tuturor măsurilor posibile întru executarea hotărârii judecătorești. Iar, prin scrisoarea nr. 03-116/2038 din 03 aprilie 2015 (f.d. 59 vol. I) Primăria municipiului Chișinău a informat Ministerul Justiției al Republicii Moldova că, la moment Consiliul municipal Chișinău nu dispune de mijloace financiare necesare pentru construcția spațiului locativ în vederea executării hotărârilor instanțelor de judecată privind asigurarea cu spațiul locativ al creditorilor.

Colegiul consideră la caz este relevantă jurisprudența CtEDO, care relevă că statul trebuie să introducă un recurs care să asigure cu adevărat o redresare efectivă pentru violările Convenției, care se datorează neexecutării prelungite de către autoritățile de stat a hotărârilor judecătorești definitive cu privire la acordarea spațiului locativ de stat pronunțate împotriva Statului sau a entităților acestuia (*cauza Olaru și alții contra Moldovei*).

În acest sens, în hotărârea *Scordino nr. 1 contra Italiei (29 martie 2006)*, Înalta Curte a descris rigorile cărora trebuie să corespundă recursul compensator, una din care este echitatea procedurii privind examinarea cererii de acordare a compensației.

În condițiile speței, instanța de recurs notează că, prin hotărârea Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015 (f.d. 120, 123-130 vol. I) s-a admis parțial acțiunea lui Valentin Cucos împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la executare a în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului material și moral; s-a constatat încălcarea art. 6 CEDO urmare a neexecutării hotărârii judecătorești definitive a Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008; s-a încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul reclamantului Valentin Cucos prejudiciul material în sumă de 17 200 de euro sau echivalentul acestei sume la momentul executării hotărârii și suma de 10 000 de lei cu titlu de reparare a prejudiciului moral, cauzate prin neexecutarea în termen rezonabil al hotărârii judecătorești din 07 februarie 2008; și s-a încasat de la bugetul de stat prin intermediul Ministerului Justiției în beneficiul reclamantului Valentin Cucos cheltuielile de judecată în sumă de 3 000 de lei; în rest cerințele s-au respins ca fiind neîntemeiate.

Remarcabil este că prima instanță a conchis ca fiind parțial întemeiate pretențiile lui Valentin Cucos privind repararea prejudiciului material cauzat prin neexecutarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești, în limita sumei de 17 200 de euro, exprimat în plata chiriei spațiului locativ a câte 200 de euro lunar pentru perioada: aprilie 2008 – iunie 2015.

Însă, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2016 (f.d. 195, 196-205 vol. I) s-a respins apelul declarat de Ministerul Justiției și s-a admis apelul

declarat de Valentin Cucos, modificându-se hotărârea Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015 în partea încasării prejudiciului moral în sensul majorării sumei încasate cu titlu de reparare a prejudiciului moral de la 10 000 de lei la 50 000 de lei, iar în rest hotărârea primei instanțe s-a menținut. Totodată, s-a încasat din bugetul de stat prin intermediul Ministerului Finanțelor pentru Valentin Cucos suma de 2 600 de euro în monedă națională conform cursului valutar la data executării deciziei, ca compensare a cheltuielilor pentru închirierea spațiului locativ după emiterea hotărârii în primă instanță.

Succesiv, prin decizia Curții Supreme de Justiție din 26 aprilie 2017 (f.d. 28-37 vol. II) s-a admis recursul declarat de Ministerul Justiției, s-a casat decizia Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2016 și s-a trimis cauza la rejudecare în apel la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

În susținerea soluției adoptate, instanța de recurs a reținut că, dreptul reclamantului Valentin Cucos la o locuință socială a apărut ca urmare a aplicării prevederilor art. 35 din Legea nr. 416 din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție. Însă, la soluționarea diferendului apărut și la stabilirea cuantumului prejudiciului material, instanțele de fond nu au identificat perioada în care Valentin Cucos a avut statut de victimă și a dispus de dreptul de a fi asigurat cu o locuință socială. Or, dreptul lui Valentin Cucos la o locuință socială a apărut ca urmare a aplicării prevederilor art. 35 din Legea nr. 416 din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție, care prevedea că, colaboratorilor de poliție li se acordă de către autoritățile administrației publice locale, cel mult după trei ani de la angajare în serviciu, iar ofițerilor în cel mult după un an de la numirea lor în funcție, spațiu locativ sub formă de apartament sau casă separată conform normelor stabilite de legislația în vigoare. Astfel, nu s-a ținut cont de faptul că articolul respectiv a fost exclus prin Legea nr. 90 din 04 decembrie 2009, iar Legea în sine a fost abrogată prin Legea nr. 320 din 27 decembrie 2012, în vigoare de la 05 martie 2013.

Respectiv din 25 noiembrie 2014, statul nu are nici o obligație legală de a-l asigura pe Valentin Cucos cu spațiu locativ.

Subsecvent, instanța de recurs a constatat că, la stabilirea cuantumului prejudiciului material, instanțele inferioare nu au ținut cont de faptul că Valentin Cucos a beneficiat de compensarea cheltuielilor de închiriere a spațiului locativ în sumă de 10 200 de lei pentru perioada 01 ianuarie 2008 – 31 decembrie 2008 și în sumă de 14 096,76 de lei pentru perioada 01 ianuarie 2009 – 31 decembrie 2009. Or, în suma de 17 200 de euro încasată de instanțele de fond cu titlu de compensare a cheltuielilor suportate de Valentin Cucos pentru încheierea spațiului locativ a fost inclusă și perioada pentru care ultimul a beneficiat de compensare din partea MAI.

Cu titlu secundar, instanța de recurs a decelat că, instanțele inferioare au omis să elucideze dacă în perioada 07 februarie 2008 – 25 noiembrie 2014, Valentin Cucos sau soția acestuia au deținut în proprietate spații locative.

Distinct circumstanțelor constatate de instanța de recurs și învederate în decizia Curții Supreme de Justiție din 26 aprilie 2017, după rejudecarea cauzei în ordine de apel, prin decizia Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017 (f.d. 56, 57-69 vol. II) s-au respins apelurile declarate de Valentin Cucos și Ministerul Justiției al Republicii Moldova și s-a menținut hotărârea Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău din 02 noiembrie 2015.

Verificând legalitatea deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de

Justiție desprinde că din conținutul acesteia nu se certifică în mod clar substanța hotărârii judecătorești, circumstanță care a succedat adoptarea unei soluții cu încălcarea normelor de drept material și procedural, astfel încât partea motivată fiind în contradicție cu dispozitivul pronunțat.

Conform avizului nr. 11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind calitatea hotărârilor judecătorești, o motivație și o analiză clară sunt cerințele fundamentale ale hotărârilor judecătorești și un aspect important al dreptului la un proces echitabil. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze, că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate.

Colegiul menționează că, art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează dreptul justițiabilului la o hotărâre motivată sub aspectul instituirii obligației instanțelor de judecată de a-și argumenta hotărârile adoptate din perspectiva unei analize ample a circumstanțelor pricinii. Îndatorirea de a motiva coerent și unitar hotărârea sub aspectul tuturor cererilor, fără a exista contradicții între motivare și dispozitiv, constituie o garanție pentru justițiabili, în fața eventualului arbitraru judecătorec, fiind singurul mijloc prin care se dă posibilitatea de a putea exercita un eficient control judiciar.

Codul de procedură civilă consacră principiul general după care orice hotărâre judecătorească trebuie să fie motivată și să reprezinte premisa pentru soluția din dispozitiv. Aceasta dispoziție este edictată atât în interesul unei bune administrări a justiției și încrederii ce trebuie să inspire justițiabililor, cât și pentru a se da instanțelor superioare posibilitatea de a controla judecata primelor instanțe.

Pentru satisfacerea acestui principiu, judecătorii fondului sunt datori să arate motivele de fapt și de drept care au format convingerea lor, să enunțe cele constatate și dovezile care au determinat-o.

La caz, instanța de recurs evidențiază că, apelul are efect devolutiv, care presupune două limite raționale: *tantum devolutum quantum appellatum*, adică instanța de apel rejudecă în fapt și în drept, ceea ce apelantul a înțeles să atace din hotărârea primei instanțe, fiind o consecință a principiului disponibilității care guvernează procesul civil și *tantum devolutum quantum iudicatum*, unde instanța de apel, efectuează o nouă examinare în fond, dar și exercită controlul judiciar complet, în fapt și în drept, asupra ceea ce a hotărât prima instanță și din acest motiv instanța de apel, nu poate fi pusă în situația de a soluționa cereri care nu au fost formulate în fața primei instanțe, adică cereri absolut noi prin care să se invoce pretenții noi.

Primar, instanța de recurs consideră oportun de a învedera că, o circumstanță esențială pentru soluționarea justă a speței este identificarea perioadei în care lui Valentin Cucoș i-a fost garantat dreptul la locuință de serviciu, or, prin decizia Curții Europene a Drepturilor Omului, emisă în cauza *Păduraru contra Moldovei*, a fost scoasă de pe rol cererea, deoarece reclamantul nu deținea statutul de victimă. În consolidarea soluției adoptate, Înalta Curte a notat că „[...] potrivit hotărârii din 7 februarie 2006, instanțele judecătorești naționale au atribuit reclamantului, în calitate sa de procuror și pentru perioada mandatului său, o locuință de serviciu.

Curtea notează că la 28 decembrie 2007, reclamantul a demisionat din funcția de procuror și că nici o prevedere din hotărârea din 7 februarie 2006 nu obliga autoritățile administrative să-i acorde o locuință după această dată.

Din aceste motive, Curtea consideră că, începând cu 28 decembrie 2007, statul nu mai era obligat să-i acorde reclamantului o locuință socială [...]”.

În condițiile speței, instanța de recurs reiterează că dreptul lui Valentin Cucuș la o locuință socială a apărut ca urmare a aplicării prevederilor art. 35 din Legea nr. 416 din 18 decembrie 1990 cu privire la poliție, care prevedea că colaboratorilor de poliție li se acordă de către autoritățile administrației publice locale, cel mult după trei ani de la angajare în serviciu, iar ofițerilor-cel mult după un an de la numirea lor în funcție, spațiu locativ sub formă de apartament sau casă separată conform normelor stabilite de legislația în vigoare. Însă, norma legală citată a fost exclusă prin Legea nr. 90 din 04 decembrie 2009, iar Legea în sine a fost abrogată prin Legea nr.320 din 27 decembrie 2012, în vigoare de la 05 martie 2013.

În această ordine de idei, Colegiul decesează că, deși, prin decizia Curții Supreme de Justiție din 26 aprilie 2017 (f.d. 28-37 vol. II) s-a admis recursul declarat de Ministerul Justiției, s-a casat decizia Curții de Apel Chișinău din 30 noiembrie 2016 și s-a trimis cauza la rejudecare în apel la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, întru stabilirea perioadei în care Valentin Cucuș a avut statut de victimă și a dispus de dreptul de a fi asigurat cu o locuință socială, precum și stabilirea perioadei pentru care ultimul poate pretinde la compensarea cheltuielilor pentru închirierea spațiului locativ, rejudecând cauza, instanța de apel a omis în mod repetat să elucideze aceste circumstanțe.

Or, analizând memoriul deciziei supuse examenului legalității se atestă că, acesta nu conține concluzii elocvente cu privire la perioada în care Valentin Cucuș a avut statut de victimă și a dispus de dreptul de a fi asigurat cu o locuință socială, instanța de apel limitându-se la o concluzie ambiguă precum că „...neexecutarea unei hotărâri judecătorești pentru o perioadă mai bine de 7 ani pe motivul inexistenței fondului locativ, nu justifică inacțiunea statului de neexecutare...”.

La caz, Colegiul taxează că, din conținutul comunicatului-informativ nr. 10/808 din 16 mai 2016 al MAI (f.d. 165 vol. I) rezultă indubitabil că raporturile de serviciu între Valentin Cucuș și Ministerul Afacerilor de Interne au încetat prin ordinul MAI nr. 179ef din 25 noiembrie 2014, iar conform hotărârii Curții de Apel Chișinău din 07 februarie 2008 (f.d. 5-6 recto-verso vol. I), menținută prin decizia Curții Supreme de Justiție din 29 octombrie 2008 (f.d. 11-12 recto-verso vol. I) Consiliul municipal Chișinău a fost obligat să-l asigure pe Valentin Cucuș cu spațiu locativ, conform normelor stabilite de legislația în vigoare.

Prin urmare, instanța de recurs consideră necesar de a evoca că prin prisma principiului nemijlocirii și oralității dezbaterilor judiciare, consemnat la articolul 25 din Codul de procedură civilă, instanța inferioară trebuia să cerceteze direct și nemijlocit probele, să asculte explicațiile părților și intervenienților, depozițiile martorilor, concluziile expertului, consultațiile și explicațiile specialistului, să ia cunoștință de înscrisuri, să cerceteze probele materiale, să audieze înregistrările audio și să vizioneze înregistrările video, să emită hotărârea numai în temeiul circumstanțelor constatate și al probelor cercetate și verificate în ședință de judecată.

Articolul 383 din Codul de procedură civilă prescrie în alineatul (1) că, după explicațiile participanților la proces, instanța de apel verifică probele din dosar și cele prezentate suplimentar de aceștia. Procedura de administrare a probelor în instanță de apel este similară celei din primă instanță.

Astfel, înscrisurile se cercetează prin citirea acestora în ședință de judecată, prezentarea acestora participanților la proces și reprezentanților, cu consemnarea

acestui act de procedură în procesul-verbal al ședinței de judecată. Or, articolul 273 din Codul de procedură civilă statuează că, pentru fiecare ședință de judecată în primă instanță și în instanță de apel, precum și pentru fiecare act de procedură îndeplinit în afara ședinței (audierea martorului la locul aflării lui, cercetarea înscrisurilor și altor probe materiale la locul de aflare sau păstrare etc.), se întocmește proces-verbal.

În acest sens, articolul 274 alin. (2) lit. i) din Codul de procedură civilă stabilește că, în procesul-verbal al ședinței se indică faptul că s-a dat citire înscrisurilor, datele examinării la fața locului a probelor materiale, că s-au ascultat și vizionat înregistrările audio-video.

Studiind minuțios procesul-verbal al ședinței de judecată în ordine de apel în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Valentin Cucuș împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii executorul judecătoresc Oleg Ungureanu și executorul judecătoresc Anatolie Chiosa cu privire la constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului material și moral, Colegiul desprinde că instanța de apel a omis efectuarea unei etape procedurale importante, și anume cercetarea și verificarea probelor.

Disensiunea creată cu privire la necercetarea și neverificarea probelor de către instanța de apel, creează impedimente instanței de recurs de a verifica legalitatea memoriului care a format poziția instanței de apel cu privire la soluția adoptată, or, instanța de judecată are obligația pozitivă de a emite hotărârea numai în temeiul circumstanțelor constatate și al probelor cercetate și verificate în ședința de judecată.

Cu titlu de consecință, sunt reprehensibile concluziile instanței inferioare precum că „...deși Valentin Cucuș deține o hotărâre judecătorească definitivă și executorie, prin care i-au fost recunoscute anumite drepturi, aceasta până la moment nu a fost executată, fapt prin care îi sunt aduse prejudicii de ordin material și moral...”. La caz, este de menționat că din moment ce nu a fost stabilită perioada pentru care Valentin Cucuș a avut statut de victimă și a dispus de dreptul de a fi asigurat cu o locuință socială, este incertă poziția instanței de apel cu privire la prejudiciile cauzate lui Valentin Cucuș prin neexecutarea unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile, precum și cuantumul acestor prejudicii.

Mai mult decât atât, conform comunicatului-informativ nr. 10/808 din 16 mai 2016 al MAI (f.d. 165 vol. I), în perioada activității în cadrul subdiviziunilor MAI, Valentin Cucuș a beneficiat de compensarea cheltuielilor de închiriere a spațiului locativ pentru perioada 01 ianuarie 2008 – 31 decembrie 2008 în sumă de 10 200 de lei și pentru perioada 01 ianuarie 2009 – 31 decembrie 2009 în sumă de 14 096,76 de lei.

Prin urmare, instanța de recurs vădește că, din cuprinsul deciziei recurate nu se desprind aserțiuni în sensul concluziei cu privire la temeinicia reparării prejudiciului material suportat de către Valentin Cucuș ca urmare a neexecutării hotărârii judecătorești de asigurare cu spațiu locativ pentru perioada aprilie 2008 – iunie 2015, iar proba scriptică comunicatului-informativ nr. 10/808 din 16 mai 2016 al MAI fiind neapreciată de către instanța de apel.

Astfel, se ajunge la concluzia că, la rejudecarea cauzei în ordine de apel, nu s-a ținut cont de faptul că Valentin Cucuș a beneficiat de compensarea cheltuielilor de închiriere a spațiului locativ pentru perioada 01 ianuarie 2008 – 31 decembrie 2009 și i s-au compensat în mod repetat aceste cheltuieli, circumstanță care este inadmisibilă,

deoarece demască elementele îmbogățirii fără justă cauză (capitolul XXXIII din Codul civil).

Subsecvent, Colegiul opinează că, în speță, pentru stabilirea justeții reparării prejudiciului material cauzat prin neexecutarea hotărârii judecătorești de asigurare a lui Valentin Cucos cu spațiu locativ, prin compensarea cheltuielilor de închiriere a spațiului locativ, urmează a elucida rezonabilitatea închirierii de către Valentin Cucos a spațiului locativ în această perioadă. La acest capitol, iese în evidență faptul că, instanța inferioară nu a administrat probe în sensul constatării dacă recurentul și membrii familiei acestuia au deținut în proprietate, în perioada pentru care urmează a fi despăgubit, bunuri imobile cu destinație locativă.

În această ordine de idei, coroborând normele legale precitate la circumstanțele speței, instanța de recurs conchide că, instanța de apel nu a efectuat o analiză amplă a suportului probator prezent la materialele cauzei, circumstanță care în esență a dus la soluționarea greșită a diferendului. Or, elucidarea tuturor circumstanțelor relevante speței, presupune prin sine lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele, inclusiv temeiurilor și pretențiilor care au generat apariția prezentului litigiu.

Rezultând din prevederile art. 373 alin. (2) din Codul de procedură civilă, instanța de apel urma să verifice circumstanțele pricinii, obiectul litigiului dedus judecății și concluziile stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciind probele din dosar.

La caz, Colegiul menționează obligația instanței de apel de a verifica legalitatea hotărârii în întregul ei, independent de motivele apelului privind legalitatea hotărârii primei instanțe, în conformitate cu art. 373 alin. (4) din Codul de procedură civilă. Totodată, norma precitată obligă instanța de apel de a verifica legalitatea soluției adoptate de prima instanță în raport cu pretențiile înaintate, circumstanțele de fapt și de drept invocate.

Colegiul reiterează că, motivarea este un element esențial al hotărârii judecătorești, o puternică garanție a imparțialității judecătorului și a calității actului de justiție, precum și o premisă a exercitării corespunzătoare de către instanța superioară a atribuțiilor de control judiciar de legalitate și temeinicie. Obligatorietatea motivării hotărârilor judecătorești constituie o condiție a procesului echitabil, exigență a art. 239 din Codul de procedură civilă și art. 6 alin. (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Distinct justificărilor expuse supra, instanța de recurs învederează jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care statuează că, întinderea motivării depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță, precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinale și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state (*Boldea împotriva României* din 15 februarie 2007, paragraful 29; *Van den Hurk împotriva Olandei* din 19 aprilie 1994, paragraful 61). Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (*Boldea împotriva României* din 15 februarie 2007, paragraful 29; *Helle împotriva Finlandei* din 19 februarie 1997, paragraful 60).

La capitolul legalității hotărârilor instanței de judecată, jurisprudența CtEDO în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, unde funcția unei

decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. CtEDO a menționat că, este motivată în mod corespunzător o decizie care permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (*Hirvisaari împotriva Finlande*).

În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (*Hiro Balani vs. Spania*).

CtEDO în practica sa constantă a menționat că, dreptul la un proces echitabil, garantat de art.6 §1 din Convenție, include printre altele dreptul părților de a prezenta observațiile pe care le consideră pertinente pentru cauza lor. Întrucât Convenția nu are drept scop garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (*Artico împotriva Italiei*), acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observații sunt în mod real ascultate, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată. Altfel spus, art. 6 implică mai ales în sarcina instanței obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța (*Perez împotriva Franței, Van der Hurk împotriva Olandei*).

Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce în speță lipsește.

Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, punând în pericol dreptul la un proces echitabil (*Kaufland împotriva Belgiei*).

Instanța de recurs notează că, nemotivarea unei hotărâri judecătorești echivalează practic cu soluționarea procesului fără a intra în fondul acțiunii, fapt ce justifică casarea actului de dispoziție recurat, cu trimiterea cauzei spre rejudecare.

Prin urmare, conținutul hotărârii judecătorești trebuie să cuprindă examinarea chestiunilor în fapt și în drept, dispozițiile legale aplicabile raportului juridic dedus judecății, care în final au format convingerea instanței cu privire la soluția pronunțată. Astfel, instanța asigurând securitatea juridică ce garantează previzibilitatea atât a conținutului regulii de drept cât și a aplicării sale.

În speță, este evident că constatările instanței de apel nu conțin o argumentare clară, bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs fiind în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

Coroborând circumstanțele ce preced, instanța de recurs conchide temeinicia atât a recursului declarat de către Valentin Cucos, cât și a recursului declarat reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017, or soluția instanței de apel nu este bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei și este adoptată cu aplicarea eronată a practicii CtEDO și a practicii naționale pe cazuri similare.

Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie neîntemeiată, dictată de concluzii nemotivate și nu a elucidat toate circumstanțele pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia necesității admiterii recursurilor declarate de Valentin Cucuș și reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița și casării deciziei Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017, cu restituirea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța inferioară urmează să țină cont de cele menționate, suportul probator prezent la materialele cauzei și reexaminând cauza să emită o hotărâre legală și întemeiată cu respectarea normelor de drept material și procedural pertinente speței, precum și cercetare multiaspectuală a suportului probator.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e

Se admit recursurile declarate de Valentin Cucuș și de reprezentantul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, Constantin Cachița.

Se casează integral decizia Curții de Apel Chișinău din 29 iunie 2017 și se restituie cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Valentin Cucuș împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenienți accesorii executorul judecătoresc Oleg Ungureanu și executorul judecătoresc Anatolie Chiosa cu privire la constatarea încălcării dreptului la executare în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului material și moral, spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Svetlana Filincova

Mariana Pitic